KONSITUTSIYA ERKIN HAM ABADAN TURMIS GIREWI

Saparniyazova Nilufar Jenisbay qizi
Qaraqalpaqstan awil xojaligi ham Agrotexnologiyalar instituti student.
@Sahnozasaparniyazova@gmail.com

https://doi.org/10.5281/zenodo.17833090

Annotatsiya. *Bul maqalda tiykargi deregimiz bolgan konsitutsiyanin insan huquq ham erkinlikleri taminlewdegi orni, puqaralardin erkin ham abadan turmis keshiriwleri ushun jaratilgan konsitutsiyamizdagi kepillikler, den sawliqti saqlaw talim, miynet, socialliq qorganiw, ekologiyalıq qawipsizlik, shanaraqti qollap quwatlaw, janede mayipligi bolgan shaxslar ham jaslar ushun jaratilgan imkaniyatlar haqqinda aytiladi. Sonin menen birge mamlaket aymaqta jasawshi har bir puqaranin hesh qanday sheklewlersiz erkin ham abadan turmis keshiriwleri ushun juwapker ekenligi, ham bul boyinsha islep shigilip atirgan siyasat ham reformalar haqqinda soz etiledi.*

Glit sozler: *Konstituciya, erkinlik, insan huqıqları, salamat turmıs, abadanlıq, sociallıq qorǵaw, medicinalıq xızmet, ekologiyalıq qáwipsizlik, mámleket siyasatı, huqiqiy kepillikler, bilimlendiriw siyasati, miynet etiw huqiqi, konstituciyalıq reformalar.*

KONSTITUTSIYA ERKIN VA FAROVON HAYOT GAROVI

Annotatsiya. *Ushbu maqolada asosiy manba bo'lgan konstitutsiyaning inson huquq va erkinliklarini ta'minlashdagi o'rni, fuqarolarning erkin va farovon hayot kechirishi uchun yaratilgan konstitutsiyamizdagi kafolatlar, sog'liqni saqlash, ta'lim, mehnat, ijtimoiy himoya, ekologik xavfsizlik, oilani qo'llab-quvvatlash, shuningdek, nogironligi bo'lgan shaxslar va yoshlar uchun yaratilgan imkoniyatlar haqida so'z yuritiladi. Shu bilan birga mamlakat hududda yashovchi har bir fuqaroning hech qanday cheklovlarsiz erkin va farovon hayot kechirishi uchun mas'ul ekanligi, hamda bu borada ishlab chiqilayotgan siyosat va islohotlar haqida so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *Konstitutsiya, erkinlik, inson huquqlari, sog'lom turmush, farovonlik, ijtimoiy himoya, tibbiy xizmat.*

CONSTITUTION IS A GUARANTEE OF A FREE AND PROSPEROUS LIFE

Annotation. *This article discusses the role of our main source, the Constitution, in ensuring human rights and freedoms, the guarantees in our Constitution for a free and prosperous life for citizens, healthcare, education, labor, social protection, environmental safety, family support, and the opportunities created for people with disabilities and young people. At the same time, it is stated that the country is responsible for ensuring that every citizen living in the region lives freely and prosperously without any restrictions, as well as for the policies and reforms being developed in this regard.*

Keywords*: Constitution, freedom, human rights, healthy lifestyle, well-being, social protection, medical services.*

КОНСТИТУЦИЯ ГАРАНТИЯ СВОБОДНОЙ И БЛАГОПОЛУЧНОЙ ЖИЗНИ

Аннотация. *В этой статье рассматривается роль нашей основной конституции в обеспечении прав и свобод человека, гарантии свободной и благополучной жизни граждан в нашей конституции, здравоохранение, образование, труд, социальная защита, экологическая безопасность, поддержка семьи, а также возможности, созданные для лиц с ограниченными возможностями и молодежи.*

В то же время, говорится о том, что страна несет ответственность за то, чтобы каждый гражданин, проживающий в регионе, жил свободно и благополучно, без каких-либо ограничений, а также о политике и реформах, разрабатываемых в этой области.

Ключевые слова: *Конституция, свобода, права человека, здоровая жизнь, благополучие, социальная защита, медицинское обслуживание.*

Tiykargi bolim: Har bir xaliqtin en ulken bayligi bul onin tinish tatiw erkin birgelikte abadan turmis keshiriwi esaplanadi. Insanlardin erkin turmis keshiriwi ozinin pikirin erkin ayta aliwlari miynet qiliw, bilim aliw, oqiwi, ozi tanlagan kasipte jumis islewleri ushun hesh qanday tosiqlar joq. Bul boyinsha aniq ham adalatli turdegi tartip ham qagiydalar belgilengen. Bul imkaniyaardi beriwshi ham bul boyinsha tartip qagiydalardida belgilewshi tiykargi deregemiz bolgan konsitutsiya esaplanadi. Konsitutsiya tek gana hujjet emes, ol insanlardin huquq ham erkinliklerinin keppilleytugun ham qoriqlaytugun nizamimiz. Onda har bir puqaranin kim boliwina qaramastan onin qadir qimbati arnamisi ham oz omirin ozi tanlaw erkinligi berilgen.

Konstitutsiya janede mamleket organlarin islerin tartibge saladi hamde xaliqtin omir tarzi qanday boliwin jamiyettin sociallıq ekonomikalıq jaqtan rawajlaniwlari hamde xaliqtin erkin ham abadan turmis keshiriwinin belgileytugun en ahmiyettli hujjetimiz bolip tabiladi.

Konsitutsiya arqali mamleket ozinin waziypalarin yagniy puqaralardin huquq ham erkinliklerinin qorgaw jamiyette adalat tartib ham turaqliliqti,

janede nizam aldinda tenlikti saqlaw siyaqli waziypalardi amelge asiradi.

Jańa redakciyadaǵı Ózbekstan Respublikası Konstituciyası 2023-jıl 30-aprelde ulıwmaxalıqlıq referendum arqalı qabıl etilgen. Bul referendumda xalıqtıń úlken bólegi jańa Konstituciyanı qollap-quwatlaǵan hám Konstituciya 2023-jıl 1-maydan nızamlı kúshke kirgen.

Usı tárizde, Konstituciya tek ǵana mámleketlik basqarıwdıń tiykarǵı hújjeti emes, al xalıqtıń erkin hám abadan turmısınıń kepili sıpatında qabıl etildi. Jańa redakciyadaǵı Konstituciya 26 bap hám 155 statyadan ibarat. Ol tek ǵana mámleketlik basqarıw sistemasın belgilep qoymastan, al jámiyettiń rawajlanıwı, insan huqıqları hám puqaralardıń abadanlıǵın támiyinlewshi tiykarǵı norma sıpatında xızmet etedi.

Konstituciya (latinsha: constitutio - "ornatıw," "belgilew") - bul mámlekettiń tiykarǵı bas nızamı. Ol mámleket dúzilisin, hákimiyat hám basqarıw uyımları sistemasın, olardıń wákilligi hám qáliplesiw tártibin, saylaw sisteması, puqaralardıń huqıq hám erkinlikleri, sonday-aq, sud sisteması, advokatura, prokuratura tarawlarındaǵı bilimlerdi belgilep beredi. Konstituciya barlıq ámeldegi nizamlardıń tiykarı esaplanadı. Ózbekstan Respublikasi Prezidenti Xaliq mamleketlik organlarga emes mamleketlik orgalar xaliqqa xizmet etiwi kerek degen ideya astinda birlesiw bizlerdin demokratik mamleket ekenimizdi bildiredi.Bul pikirdin bas maqseti mamleket bul hakimiyattin iyesi al tiykargi deregi bolsa bul xaliqtin ozi .Mamleketlik organlar yamasa sholkemler xaliqtin ustinen hukimranliq qiliwlari emes balkim xaliqtin mutajliklerin qandiriw talap ham usinislarin esitiw kerekligi aytilgan. Mayipli bolgan hamde miynetke jaramsiz bolgan shaxslardin huuquq ham erkinlikleri konsitutsiyamizdan shette qalmagan Mamleket mayipli bolgan shaxslardi jamiyetten shigarip qoyiw emes balkim olardi jamiyetke tartiwga qatti bel baylagan. Konstituciyamizdin 57— statyasinda bilay aytilgan:

Mámleket mayıplıǵı bolǵan shaxslardıń sociallıq, ekonomikalıq hám mádeniy tarawlardıń obektlerinen hám xızmetlerinen tolıq paydalanıwı ushın sharayatlar jaratadı, olardıń jumısqa jaylasıwına, bilim alıwına járdemlesedi, olarǵa zárúr bolǵan málimlemeni tosqınlıqsız alıw imkaniyatın támiyinleydi. Mayipligi bolgan shaxslarda basqa jamiyette jasawshi saglam insanlarday bilim aliwlari jumisqa jaylasiwlari ushun shart sharayatlar jaratilgan. Imkaniyati sheklengen shaxslardin huquq ham erkinlikleri tiykargi deregimiz bolgan konsitutsiya arqali qorgaladi. Bizler erkkin ham garezsiz demokratik mamlekekte jasar ekenbiz perzentlerimizdin ham bilim alaman oqiyman degen shaxslar ushun hesh qanday tosiqlar joq. Ózbekstan Respublikasinda kelip shigiwi jinisi rassi milleti, tili, socialliq kelip shigiwina qaramastan har kim bilim aliwga haqli ekenligi aytilgan. Mámleket mektepke shekemgi bilimlendiriw hám tárbiyanı rawajlandırıw ushın sharayatlar jaratadı. Mámleket biypul ulıwma orta bilimlendiriw hám baslanǵısh professional bilim alıwdı kepilleydi. Mektepke shekemgi bilimlendiriw hám tárbiya, ulıwma orta bilimlendiriw mámleket qadaǵalawında.

Bilimlendiriw shólkemlerinde ayrıqsha bilimlendiriw mútájliklerine iye bolǵan balalar ushın inklyuziv bilimlendiriw hám tárbiya támiyinlenedi. Mektep balalarga tek gana bilim aliwindi emes tarbiya aliwdida keppilleydi .Mamleketkmizde amelge asirilip atirgan siyasattin basli maqsetide perzentlerimizdi Watanga sadiqliq ruwxinda tarbiyalaw bolip esaplanadi.

Konsitutsiyamizdin 42—statyasinda bilay aytilgan:

Hár kim múnásip miynet etiw, kásip hám jumıs túrin erkin tańlaw, qáwipsizlik hám gigiena talaplarına juwap beretuǵın qolaylı miynet sharayatlarında islew, miyneti ushın hesh qanday kemsitiwlersiz hám miynetke haqı tólewdiń belgilengen eń az muǵdarınan az bolmaǵan tárizde ádil haqı alıw, sonday-aq jumıssızlıqtan nızamda belgilengen tártipte qorǵalıw huqıqına iye. Búgingi kúnde mámleket bul huqıqlardı qorǵaw ushın bir qatar jumıslar islemekte: miynet haqını arttırıw, jumıs orınlarında qáwipsizlikti kúsheytiw, jumıssshılardı elektron sistema arqalı qadaǵalaw, jumıs penen támiyinlew orayların jedel isletiw hám jaslar jáne hayal-qızlar ushın arnawlı baǵdarlamalar jaratıw. Konsitutsiyadan bul norma har birimizdin miynet qiliw erkin kasip tanlaw huquqin tartipke saladi. Mamleket puqaralarga jumis islewge yamasa korsetilgen jumisti islewge majburley almaydi. Janede erkin kasip tanlaw huquqi berilgen yagniy har kim ozi qalegen kasipti tanlay aladi. Kasip boyinsha kemsitiwlerge jol qoyilmaydi. Erkin jasawimizdin jane bir kepili bul xaliqtin tibbiy xizmetlerden payda aliniwimiz. Mamleket saglam turmis tarizin jaratiw ushun shar —sharayatlar jaratip bermekte. Konsitutsiyamizdin 48 —statyasinda har kim ozinin den sawligin saqlaw ham emleniw huquqina iye ekenligi aytilgan. Mamleket den sawliqti saqlaw sistemasin jaratiw ham barshe puqaralarga tibbiy xizmetti jaratip beriw imkaniyatin algan. Hesh kimnin den sawligimizdi tiklewimizge kesent beriwi yamasa bul huquqdan ayiriwga haqqisi joq.

Socialliq qorganiw bul juda ken tusinik bolip onda mamlaketi oz aymaginda jasawshi puqaralardi socialliq qorgaydi. Konsitutsiyamizda har kim qartayganda miynet qabiyletin jogaltqanda yamasa bagiwshisinan ayrilgan jagdaylarda socialliq támiynat aliwi huquqi berilgen.

Janede basqa bir shaxs tarepinen kemsitiwline yamasa basim otkizilgen jagdaylarda puqara oz huquqin sud arqali qorgay aliwilari aytilgan. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev oz sozinde bilay degen: Bas nizamimiz bolgan konsitutsiyamizdi teren uyreniw anlaw turmisqa engiziw ham ogan sozsiz amel qiliw barligimidin waziypamiz. Bas nızamımızdıń hár bir statyası biz ushın baǵdarlamaǵa turmısımız qaǵıydasına aylanıwı zárúr.

Bunıń ushın Tiykarǵı Nızamımızdı ulıwma bilim beriw mekteplerinde, joqarı oqıw orınlarında, máhálle hám miynet komandalarında sistemalı túrde úyreniw boyınsha anıq ilajlardı islep shıǵıwımız kerek. Sebebi har bir puqara nizamdi biliwi ogan amel qiliwi ham bul nizam arqali ozinin huquq ham erkinliklerin qorgay aliwlari kerek.

Juwmaqlaw: Juwmaqlap aytqanda Konstitutsiya bizge erkinlik beretugun huquqlarimizdi kepilleytugun hujjet. Konsitutsiyanin hurmet qiliniwi ondagi talaplardin orinlaniwi juda ahmiyetli.

Konsitutsiya tek gana hujjet emes balkim jamiyettin keleshegi ham mamlekektin turaqli rawajlaniwin taminleytugun hujjet. Bizlerdin Konstitusiyamiz erkin sonin ushun ol xaliqtin jeke pikirin hurmet qiladi ham har bir puqaranin siyasiy socialliq iskerligin qollap quwatlaydi. Sonin ushun biz bul nizamga apiwayi koz qaras penen qarawimiz kerek sebebi onda bizin huquqlarimiz majburiyatlarimiz belgilengen. Bul majburiyatlardi orinlaw arqali biz konsitutsiya bolgan hurmetimizdi ispatlaymiz ham mamlekettin turaqliligin janede keleshek awlad ushun bekkem bolgan jamiyetti jaratamiz. Aytip otiwimiz kerek konsitutsiya bizlerdin tinish erkin sheklewlersiz hamde jaratilgan shart sharayatlardan paydalaniwizdin kepili esaplanadi.

Paydalangan adebiyatlar

1. Ózbekstan Respublikasi Konstitutsiyasi 2023.
2. Ózbekstan Respublikasi Konsitutsiyaliq huquqi O.T.Husanov.2023
3. Ozbekstan Respublikasi talim tuwrisindagi nizami 2020.
4. 4.Miynetti qorgaw tuwrisindagi nizam 1993.